

ADMINISTRACINĖ PROCEDŪRA: ČEKIJOS IR LIETUVOS PATIRTIS

Ieva Deviatnikovaitė¹, Simona Bareikytė²
DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.23.10>

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojama administracinės procedūros sąvoka, aptariama Čekijos Respublikos administracinių procedūrų teisinio reguliavimo istorija, apžvelgiama šiuolaikinio šios valstybės Administracinių procedūrų kodekso struktūra, esminiai institutai, analizuojamos Kodekso normos, remiantis administracinės teisės doktrina bei Čekijos Respublikos Aukščiausiojo administracinio teismo jurisprudencija, lyginamas „čekiškasis“ ir „lietuviškasis“ administracinių procedūrų teisinis reguliavimas.

Lyginant „lietuviškąjį“ Viešojo administravimo įstatymą su „čekiškuoju“ Administracinių procedūrų kodeksu nustatyta, kad lietuviškasis stokoja teisinio aiškumo dėl viešojo administravimo subjekto veiklos, kurios metu priimamas administracinis sprendimas, ribų ir apimties, teisinių instrumentų, kurie įgalintų viešojo administravimo subjektą užtikrinti efektyvų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą administracinių procedūrų metu.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Administracinė procedūra, viešasis administravimas, stadijos.

¹ Autorė yra Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešosios teisės instituto profesorė. Svarbiausi moksliniai interesai ir tyrimų sritys – administracinė teisė, lyginamoji teisė, teisės istorija.

² Autorė yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Viešosios teisės katedros doktorantė. Svarbiausi moksliniai interesai ir tyrimų sritys – viešasis administravimas, Lietuvos administracinė teisė, lyginamoji administracinė teisė.

IVADAS

Kai kurios Europos valstybės turi šimtametę administracinių procedūrų teisinio reguliavimo tradiciją. Antai Ispanijoje administracinių procedūrų kodeksas priimtas 1889 m. Manoma, kad tai pirmasis tokio pobūdžio teisės aktas pasaulyje³. Vokietijoje pirmi įstatymai, reglamentuojantys administracines procedūras, buvo priimti taip pat XIX a. pabaigoje⁴. Austrijos administracinių procedūrų įstatymas buvo priimtas 1925 m.⁵ Lenkijoje administracinių procedūrų klausimas buvo sureguliuotas 1928 m.⁶ Čekoslovakijos administracinių procedūrų taisyklės pirmą kartą buvo nustatytos 1928 m.⁷, Jugoslavijos – 1930 m.⁸ Šiuose teisės aktuose buvo įtvirtinti administracinės procedūros principai (teisė būti išklaustam, viešumo, žodinio proceso, ekonomiškumo, operatyvumo) ir institutai.

Lietuvos Respublikoje (toliau – Lietuva) santykių tarp asmenų ir viešosios administracijos teisinis reguliavimas nepasižymi giliomis tradicijomis. Laikotarpiu nuo 1918 m. iki 1940 m. nebuvo detalaus teisės akto, reglamentavusio asmens ir viešosios administracijos santykių⁹. Visgi paminėtinas 1920 m. liepos 17 d. priimtas Steigiamojo Seimo Skundų ir tardymo komisijos statutas, sudarytas iš penkių straipsnių ir nustatęs Komisijai pareigą nagrinėti skundus dėl „civilinės ir karinės valdžios įstaigų ir jų atstovų neteisėtų darbų“¹⁰. Sovietinėje Lietuvoje galiojo 1968 m. priimtas TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl piliečių pasiūlymų, pareiškimų ir skundų svarstymo tvarkos“¹¹. Jau nepriklausomoje Lietuvoje pirmą kartą išsamiau santykiai tarp asmenų ir viešosios administracijos sureguliuoti 1999 m., įsigaliojus Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymui (toliau – VAĮ).

³Ronowicz, Jacek. Zasady postępowania administracyjnego w Polsce międzywojennej i w latach 1944-1960, (PWSZ IPiA studia Lubuskie. Tom V, 2009), p. 141; Ceccarini, Cristina. El órgano instructor del procedimiento administrativo en España y el responsable del procedimiento administrativo en Italia: un estudio comparado, (Tesis doctoral. Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Derecho. Departamento de Derecho Administrativo, 2017).

⁴Kmieciak, Zbigniew (redaktor). Postępowanie administracyjne w Europie, (Krakow: Zakamycze, 2005), p. 226.

⁵Ten pat, p. 40.

⁶Janowicz, Zbigniew. Rozwój ogólnego postępowania administracyjnego. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, (1970, Nr. 3), p. 121

⁷Kadečka, Stanislav, Havlan, Petr, Průcha, Petr, et. al. Správní řád, (Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006), p. 4.

⁸Lončar, Zoran. Pledoaje za novi zakon o opštem upravnom postupku. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, (2009, Nr. 3), p. 181.

⁹Deviatnikovaitė, Ieva. Vyriausybės darbo reglamentas tarpukario Lietuvoje: ar toks teisės aktas galiojo? Jurisprudencija, (2020, Nr. 27 (1)).

¹⁰Romeris, Mykolas. Konstitucinės teisės paskaitos, (Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1937), p. 124–125.

¹¹Lapinskas, Kęstutis, Petkevičius, Pranas. Tarybinė administracinė teisė, (Vilnius: Mintis, 1980), p. 270.

Analizuojant administracinės procedūros sampratą ir jos reguliavimo vystymąsi Vakarų ir Vidurio Europos teisinėje literatūroje, randama, kad joje akcentuojama administracinių procedūrų kodifikavimo, kurio dėka užtikrinami teisėti lūkesčiai, teisės aiškumas, administracinių taisyklių stabilumas, standartizuojant administracines procedūras, reikšmė¹². Mokslinės diskusijos administracinės procedūros tema nėra savitiksles, nes administracinė procedūra laikoma viena iš reikšmingiausių teisinių kategorijų santykyje tarp asmens ir valstybės¹³. Faktas, kad Lietuvoje administracinis sprendimas gali būti panaikintas vien dėl to, kad jo priėmimo metu nebuvo laikomasi administracinės procedūros taisyklių¹⁴, patvirtina ne tik aptartos mokslinės diskusijos reikšmingumą, bet ir tai, kad administracinė procedūra užtikrina apsaugą nuo viešosios administracijos piktnaudžiavimo jai suteiktais įgaliojimais, yra viešosios administracijos veiklos skaidrumo ir kartu savikontrolės garantas.

Taigi administracinės procedūros reikšmingumas ne tik Lietuvos valstybės valdymui, bet ir šiuolaikinės administracinės teisės mokslui – neabejotinas.

Nors viešojo administravimo subjektas yra pirmasis, kuris taiko teisę administracinės procedūros metu, ir, laikydamasis administracinės procedūros taisyklių, užtikrina administracinės procedūros dalyvių teises viešojo administravimo srityje, Lietuvos teisės literatūroje darbų, kuriuose būtų tyrinėjamas administracinės procedūros institutas, stokojama, apsiribojant tik šio instituto paminėjimu¹⁵, neanalizuojant, pavyzdžiui, kokios administracinės procedūros metu nustatytos procedūrinės teisės garantuojamos, kokia administracinės procedūros apimtis, eigos stadijos. Praktikoje dėl pernelyg siauros administracinės procedūros sąvokos, įtvirtintos VAĮ, kuri neatliepia tikrosios administracinės procedūros reikšmės

¹² Ziller, J. Is a Law of Administrative Procedure for the Union Institutions Necessary? Introductory Remarks and Prospects. Briefing note. <[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL-JURI_NT\(2011\)432771](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL-JURI_NT(2011)432771)>; Dragos, Dacian, C. (2016) Administrative Procedure. In: Farazmand A. (eds) Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance. Springer, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_1020-1>; Potěšil, Lukáš, Rozsnyai, Krisztina, Olszanowski, Jan, Horvat, Matej. Simplification of Administrative Procedure on the Example of the Czech Republic, Poland, Slovakia, and Hungary. Administrative Sciences (2021 Nr. 11).

¹³ Hendrych, Dušan., et. al. Správní právo. Obecná část, (Praha: C. H. Beck, 2016), p. 246; Dragos, 2018.

¹⁴ (Administracinių bylų teisenos įstatymo 90 str. 1 d. 3 p.; pavyzdžiui, adm. b. Nr. A520-2327/2012; Nr. A520-2294/2012)

¹⁵ Žilinskas, Dainius. Administracinis procesas: kai kurie administracinio proceso mokslinio tyrimo metodologiniai aspektai. Jurisprudencija, (2000, 17 (9)); Paužaitė–Kulvinskienė, Jurgita. Administracinė justicija. Teorija ir praktika, (Vilnius: Justitia, 2005); Paužaitė–Kulvinskienė, J. Teisės į gerą administravimą (atsakingo valdymo principo) sampratos doktrininiai aspektai bei įgyvendinimo pavyzdžiai aplinkos apsaugos teisėje. Teisė, (2009, Nr. 72); Šedbaras, Stasys. Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje, (Vilnius: Justitia, 2006); Jočienė, Danutė. Administracinės procedūros Lietuvoje: tam tikri aspektai Europos žmogaus teisių konvencijos požiūriu, (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, 19, 426–439, 2010); Bakaveckas, Audrius. Administracinė teisė: teorija ir praktika, (Vilnius: Mes, 2012); Danėlienė, Ingrida; Saudargaitė, Ieva. (2016). Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtinta teisė į gerą administravimą. Teisė, (2016, Nr. 99); Deviatnikovaitė, Ieva. Užsienio šalių ir Europos Sąjungos administracinė teisė, (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017); Deviatnikovaitė, Ieva. Administracinė teisė. Bendroji dalis, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021).

santykių tarp asmens ir viešosios administracijos, kyla teisės taikymo ir aiškinimo problemos, kurios galėtų būti išspręstos suformavus doktrininę administracinę procedūros sampratą.

Įvertinus, kad Lietuvoje bendrasis viešojo administravimo teisinis reguliavimas, įtvirtintas VAĮ, ta apimtimi, kuria reglamentuojama administracinė procedūra, iš esmės nepagrįstas jokia kitų valstybių teisine patirtimi, ir siekiant užpildyti doktrininį vakuumą administracinės procedūros, kuri yra kertinė viešojo administravimo kategorija, tema, bei atsižvelgus į lyginamųjų tyrimų tendenciją administracinės teisės srityje¹⁶, pasirinkta lyginamuoju aspektu išanalizuoti Čekijos Respublikos (toliau – Čekija) bendrąjį teisinį administracinių procedūrų teisinį reguliavimą, kuris pagrįstas Lenkijos, Vokietijos, Austrijos, Nyderlandų bei Europos Sąjungos (toliau – ES) administracinės teisės patirtimi. Nors Čekijos administracinės procedūros kodifikuotos, o Lietuvoje – ne, vis dėlto dar nuginčytas įstatymo leidėjo pasirinktas viešojo administravimo teisinio reguliavimo modelis, pagal kurį VAĮ yra *lex generalis* specialiųjų įstatymų (*lex specialis*) atžvilgiu. Tai sudaro pagrindą lyginti Čekijos Administracinių procedūrų kodeksą (toliau – Kodeksas) ir VAĮ administracinių procedūrų teisinio reglamentavimo aspektu. Be to, Čekijoje yra nemažai Lietuvoje nereglamentuojamų, bet tiesiogiai su administracine procedūra susijusių klausimų. Tokiu atveju pagrindė lyginamoji analizė gali atskleisti, ar Lietuvoje stokojama taisyklių, užtikrinančių veiksmingą asmens teisių apsaugą ir pažeistų teisių atkūrimą.

Todėl šio tyrimo objektas – Čekijos bendrasis administracinių procedūrų ir Lietuvos bendrasis viešojo administravimo teisinis reguliavimas. Tyrimo tikslas – nustatius Čekijos kodifikuotos administracinių procedūrų turinį, lyginamuoju požiūriu identifikuoti Lietuvos bendrojo viešojo administravimo teisinio reguliavimo probleminius aspektus. Tyrimo uždaviniai: 1) pateikiant „administracinės procedūros“ sampratą užsienio šalyse, identifikuoti Lietuvos teisės aktuose bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) jurisprudencijoje vyraujančią „administracinės procedūros“ sampratą; 2) apžvelgti čekų administracinių procedūrų bendrojo teisinio reguliavimo vystymosi etapus; 3) išskirti čekų kodifikuotų administracinių procedūrų stadijas ir institutus, nustatant jų turinį; 4) palyginti Čekijos administracinių procedūrų (stadijų) turinį su Lietuvos bendrojo viešojo administravimo teisiniame reguliavime įtvirtintų administracinių procedūrų (stadijų) turiniu.

Rašant straipsnį, naudotasi bendraisiais teisės tyrimų metodais: deskriptyviniu, dokumentų analizės, lyginamuoju istoriniu, lingvistiniu teisės aiškinimo, sisteminiu, lyginamosios analizės, apibendrinimo.

ADMINISTRACINĖS PROCEDŪROS SAMPRATA

Administracinės procedūros samprata kontinentinės teisės valstybėje neretai kildinama iš teisės akte pateiktos jos apibrėžties. Pavyzdžiui, Kodekso 9 straipsnyje administracinė procedūra apibrėžta kaip viešosios administracijos veiksmai, kurių tikslas yra priimti sprendimą, nustatantį, keičiantį ar naikinantį atitinkamo asmens teises ar pareigas, arba skelbiantį, jog vienas ar kitas asmuo turi teises arba jų neturi. Vokietijos administracinių procedūrų kodekso 9 straipsnyje administracinė procedūra įvardijama kaip išorinė valdžios

¹⁶ Potěšil, Lukáš, Rozsnyai, Krisztina, Olszanowski, Jan, Horvat, Matej. Simplification of Administrative Procedure on the Example of the Czech Republic, Poland, Slovakia, and Hungary. Administrative Sciences (2021 Nr. 11).

institucijų veikla, siekiant iširti aplinkybes, parengti ir priimti administracinį aktą arba administracinę sutartį. Portugalijos Administracinių procedūrų kodekso 1 straipsnyje įtvirtinta, kad administracinė procedūra yra veiksmų ir formalumų, susijusių su viešojo administravimo įstaigų valios formavimu, paskelbimu ir vykdymu, seka. Aptariamu aspektu išsiskiria Lenkija, nes Lenkijos Administracinių procedūrų kodekse administracinė procedūra neapibrėžta. Tačiau administracinės procedūros samprata aiškinama administracinės teisės doktrinoje¹⁷, pagal kurią administracinė procedūra reiškia procesinių veiksmų seką, kuriuos atlieka viešoji administracija ar kiti subjektai, siekdami išspręsti administracinę bylą administracinio sprendimo forma, taip pat procesinius veiksmus, atliekamus siekiant patikrinti administracinį sprendimą.

Kaip matyti, aptartose valstybėse administracinė procedūra suprantama kaip viešojo administravimo subjekto veikla, kurios metu, laikantis nustatytų taisyklių, priimamas administracinis sprendimas (aktas) ar sudaroma administracinė sutartis, taip išoriškai išreiškiant viešojo administravimo subjekto valią. Tokia administracinės procedūros samprata vadovautasi ir atliekant ReNEUAL tyrimą, kuriuo buvo siekiama supaprastinti ES administracines procedūras ir jas reglamentuojantį teisinį reguliavimą. Tai leidžia apibendrintai teigti, kad administracinė procedūra – tai viešojo administravimo veiklos dalis, kurios metu viešojo administravimo subjektas, savo kompetencijos srityje vykdamas jam pavestas funkcijas, naudodamasis bendromis ar specialiomis teisinėmis priemonėmis, priima administracinį sprendimą (aktą) ar sudaro administracinę sutartį, taip užbaigdamas pradėtą administracinę procedūrą.

Administracinė procedūra Lietuvos įstatymuose

Lietuvoje administracinės procedūros ir administracinės procedūros sprendimo įstatyminės sąvokos, įtvirtintos VAI¹⁸, kuriame administracinė procedūra siejama tik su viešojo administravimo subjekto atliekamais privalomais veiksmais nagrinėjant skundą apie viešojo administravimo subjekto veiksmais, neveikimu ar administraciniais sprendimais galimai padarytą asmens, nurodyto skunde, teisių ir (ar) teisėtų interesų pažeidimą ir priimant dėl to administracinės procedūros sprendimą (VAI III skyrius).

Tačiau sistemiškai išanalizavus VAI ir specialiuosius įstatymus, nustatyta, kad administracinė procedūra suprantama kur kas plačiau.

VAI II skyriaus 11 straipsnyje ir IV skyriuje reglamentuojama prašymų ir skundų administraciniam sprendimui priimti pateikimo ir nagrinėjimo procedūra, licencijavimo procedūra ir ūkio subjektų priežiūros procedūra, kurių metu, pavyzdžiui, priimamas administracinis sprendimas (atsakymas) dėl prašymo ar skundo, išduodama licencija arba atsisakoma ją išduoti, o, nustatčius teisės aktų pažeidimus – taikomos poveikio priemonės, ekonominės sankcijos ir pan.

Mokesčių administravimo įstatymas nustato taisykles, kurių teritorinis ir (ar) centrinis mokesčių administratorius turi laikytis mokesčių prievolių bei sumokėtų mokesčių apskaitos procedūros, mokesčių apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo kontrolės procedūros, mokesčių nepriemokų išieškojimo procedūros, muitinės procedūros, mokesčio

¹⁷ Adamiak, Barbara, Borkowski, Janusz. Postępowanie administracyjne i sądowoadministracyjne, (Warszawa: Wolters Kluwer, 2014), p. 94.

¹⁸ VAI 2 str. 2 ir 3 d.

patikrinimo procedūros, mokestinio tyrimo procedūros metu ir kurių metu atitinkamai priimami administraciniai sprendimai, sukelti teisines-mokestines (praktines) pasekmes mokesčių mokėtojams, suinteresuotiems asmenims. Konkurencijos įstatyme nustatyta koncentracijos priežiūros procedūra, pranešimo apie koncentraciją nagrinėjimo procedūra, tyrimo procedūra, baudų skyrimo administracinė procedūra. Žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymas nustato ne administracinę procedūrą, bet savo prasme identišką jai Paramos žemės ūkiui, maisto ūkiui ir kaimo plėtrai administravimą, kurio metu priimamas administracinis sprendimas. Nors Lietuvos banko įstatyme apskritai nėra vartojamas terminas „procedūra“, tačiau jame reglamentuota Lietuvos banko, kaip priežiūros institucijos, veikla, kurios metu, kaip ir administracinės procedūros, priimami administraciniai sprendimai taikyti poveikio priemonę.

Šie teisėkūros pavyzdžiai patvirtina, kad tame pačiame VAĮ ir specialiuose įstatymuose reglamentuojamos skirtingos administracinės procedūros, atskleidžiančios atitinkamo viešojo administravimo subjekto veiklą, kurios metu priimamas atitinkamas administracinis sprendimas, sukelti teisines ir praktines pasekmes jo adresatui, suinteresuotiems asmenims.

Apibendrinant, VAĮ III skyriuje įtvirtinta administracinės procedūros samprata apsiriboja tik vienos iš viešojo administravimo subjektų veiklos – skundų nagrinėjimo – įgyvendinimu, tačiau kartu ji ir tame pačiame VAĮ ir specialiuose įstatymuose reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla atitinka aptartų Europos valstybių „administracinės procedūros“ sampratą (žr. straipsnio 1.1 poskyrį).

Administracinė procedūra LVAT jurisprudencijoje

2001 m. LVAT priėmė sprendimą, kuriame pirmą kartą paminėjo administracinę procedūrą (adm. b. Nr. A3-886-01). Šiame sprendime LVAT padarė išvadą, kad konkrečiu atveju sprendimas dėl pareiškėjo prašymo atkurti nuosavybės teises yra priimamas „administracinės procedūros“ metu.

LVAT jurisprudencijoje įvardijama piniginių lėšų išmokėjimo administracinė procedūra (adm. b. Nr. A502-1605/2012), paramos administravimo procedūra (adm. b. Nr. A756-1486/2010), mokesčių (administravimo) administracinė procedūra (adm. b. Nr. eAS-83-968/2021 ir kt.), prieglobsčio procedūra (adm. b. Nr. A-2740-502/2021), licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išdavimo procedūra (adm. b. Nr. eA-218-968/2021), mokestinių nepriemokų pripažinimo beviltiškomis procedūra (adm. b. Nr. A-03-00981-01), leidimo laikinai gyventi išdavimo procedūra, kurią sudaro taip pat kitos atskiros procedūros (adm. b. Nr. eI-16-575/2020), nuosavybės teisių į žemę atkūrimo procedūra (adm. b. Nr. A-525-19-10), administracinė procedūra dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi (adm. b. Nr. A502-3034/2011), atleidimo iš tarnybos procedūra (adm. b. Nr. A662-272/2013), tarnybinių nuobaudų skyrimo procedūra (adm. b. Nr. eA-3140-556/2019) ar poveikio aplinkai vertinimo procedūra (adm. b. Nr. A822-989/2013), administracinė procedūra taikant atsakomybę pagal Finansavimo įstatymą (adm. b. Nr. R-1-261/2020).

Tai, kad teismas, nagrinėdamas administracinį ginčą, kiekvienu atveju identifikuoja, kokios procedūros metu administracinis sprendimas, kurio teisėtumas ir pagrįstumas tikrinamas¹⁹, priimtas, patvirtina administracinės procedūros, kaip reikšmingiausios teisinės kategorijos santykyje tarp asmens ir viešosios administracijos, reikšmę.

¹⁹ Iki 2020 m. lapkričio 1 d. – individualūs administraciniai aktai.

Pažymėtina, kad nors LVAT motyvuose neretai pavartoja ne tik sąvoką „administracinė procedūra“ ar „procedūra“, bet ir „viešojo administravimo procedūra“ (adm. b. Nr. A-07-00510-01, Nr. A-488-1062/2021 ir kt.), tai žymi tik tai, kad atitinkama procedūra yra atlikta vykdant viešąjį administravimą. Šiai sąvokai nesuteiktas materialusis turinys, kitoks nei administracinės procedūros turinys, nustatytas aptartose valstybėse (žr. straipsnio 1.1 poskyrį).

Apibendrinus, darytina išvada, kad ir įstatymų leidėjas, ir administraciniai teismai, sprenddami ginčus viešojo administravimo srityje, administracinę procedūrą supranta plačiau, nei ji apibrėžta VAĮ III skyriuje, t. y. supranta taip, kaip ji suprantama minėtose Europos valstybėse ir teisės moksle.

Tolesnėse straipsnio dalyse aptariame Čekijos bendrąjį administracinių procedūrų teisinio reguliavimo vystymąsi, struktūrą, institutus, akcentuojant administracinės procedūros instituto evoliuciją.

ADMINISTRACINIŲ PROCEDŪRŲ TEISINIO REGULIAVIMO VYSTYMASIS ČEKIJOJE

Istoriškai pirmomis „čekiškomis“ administracinių procedūrų taisyklėmis laikytinas 1928 m. priimtas Vyriausybės nutarimas dėl politinių įstaigų veikimo sutvarkymo (administracinis valdymas). Šis teisės aktas buvo sudarytas iš 137 straipsnių ir nustatė apskričių administracijoms, policijos įstaigoms, miestų, rajonų tarybų, notarų, centrinės administracijos įstaigoms veikimo gaires. Nutarime buvo įtvirtintas viešosios administracijos nepriklausomumo institutas, prašymo padavimo tvarka, administracinės procedūros dalyvių, jų atstovų, įgaliotinių teisinis statusas, nustatyta, kokiais būdais gali būti įteiktas administracinis sprendimas (paštu, į rankas), nustatyti terminai bei jų apskaičiavimo tvarka, sankcijos, proceso eiga prieš priimant galutinį sprendimą, žodinis procesas, liudytojų, ekspertų, specialistų apklausos tvarka, įrodymų rinkimas, susitaikymo galimybė, apibrėžtas administracinio sprendimo institutas, administracinio sprendimo panaikinimo ar pakeitimo galimybė toje pačioje institucijoje, kurioje sprendimas buvo priimtas, sprendimo vykdymo tvarka.

Vyriausybė 1955 m. priėmė kitą nutarimą, kuriuo patvirtino administracinių reikalų valdymą (administracinį kodeksą), kuris buvo sudarytas iš 53 straipsnių, nustatančių teises ir pareigas atliekantiems administracines procedūras. Šis teisės aktas lakoniškai apibrėžė pagrindines administracinių procedūrų taisykles. Nutarimo 3 straipsnyje buvo įtvirtinta, kad: „<...> administracijos organai kiekvieną klausimą nagrinėja sąžiningai, atsakingai ir be jokio biurokratinio, nerūpestingo ar išaukštinto požiūrio. Jie tai daro žinodami, kad jų pagrindinė užduotis yra tarnauti darbininkams (darbuotojams), rūpintis jų poreikiais ir jų gerove“. Šiame teisės akte apibrėžti procedūros dalyvių teisinis statusas, atstovavimo institutas, administravimo subjektų kompetencija, teritorinė jurisdikcija, nešališkumo principas, administracinio sprendimo priėmimo terminai, jų nustatymo taisyklės, termino atnaujinimo galimybė, administracinio sprendimo priėmimo pagrindai, susitaikymo galimybė, administracinio sprendimo paskelbimo tvarka, jo apskundimo tvarka, galimybė pasinaikinti administracinį sprendimą, sprendimo vykdymas.

1960 m. buvo priimtas kitas Vyriausybės nutarimas dėl administracinių procedūrų, sudarytas tik iš 36 straipsnių. Šis teisės aktas nustatė liaudies komitetų veiklos gaires, kai jie ar

kiti valdymo organai priimdavo administracinius sprendimus, turinčius įtakos asmenų teisėms, interesams, arba administracinius sprendimus, susijusius su piliečių ir organizacijų pareigomis. Čia taip pat reglamentuoti administracinės procedūros pagrindai, administravimo subjektų jurisdikcija, administracinio sprendimo institutas, apeliacinis administracinio sprendimo apskundimo procesas aukštesniam administravimo subjektui, administracinio sprendimo teisėtumo patikra, administracinio sprendimo vykdymas.

1967 m. priimtas Administracinių procedūrų įstatymas (toliau – Įstatymas), įsigaliojęs 1968 m. sausio 1 d. ir galiojęs beveik keturiasdešimt metų, t. y. iki 2005 m. gruodžio 31 d. Pirmąkart šio teisės akto pataisos buvo priimtos 2000 m. Įstatymas buvo keistas tris kartus, jį sudarė 85 straipsniai. Įstatymo 1 straipsnis nustatė, kad jis taikomas procedūroms, kai dėl piliečių ir organizacijų teisių, teisės saugomų interesų ar pareigų valstybinio administravimo srityje sprendžia nacionaliniai komitetai, ministerijos ir kitos centrinės valstybinio administravimo įstaigos, Slovakijos nacionalinės tarybos organai ir kitos centrinio administravimo institucijos. Buvo nustatyta, kad valstybinių organizacijų organai taip pat veikia pagal Įstatymą, jei įstatymai jiems patikėjo priimti sprendimus dėl piliečių ir organizacijų teisių, įstatymų saugomų interesų ar pareigų valstybės valdymo srityje. Įstatymo pirmoje dalyje lakoniškai reglamentuotos pagrindinės administracinės procedūros taisyklės (veikimo principai), antroje dalyje apibrėžtas administracinės procedūros dalyvių teisinis statusas, trečioje – administracinės procedūros tvarka (proceso pradžia, žodinio proceso tvarka, protokolo institutas, dokumentų pateikimas, terminai, jų apskaičiavimas, administracinio sprendimo priėmimas, apsauga nuo neveikimo), ketvirtoje – administracinio sprendimo priėmimas, apskundimas, proceso atnaujinimas, galimybė patikrinti teisės aktą, jo neapskundus aukštesniam administravimo subjektui, penktoje – administracinio sprendimo vykdymas.

2006 m. sausio 1 d. įsigaliojo Kodeksas²⁰. Šis teisės aktas istoriškai yra penktasis, kuriuo kodifikuota administracinė procedūra Čekijoje²¹.

AIŠKINAMASIS KODEKSO RAŠTAS IR ESMINIAI TEISINIO REGULIAVIMO PAKEITIMAI

Kodekso aiškinamojo rašto bendrojoje dalyje nurodyta, kad Kodekso idėja išplaukia iš Čekijos teisinės tradicijos, Čekijos Aukščiausiojo administracinio teismo (toliau – Aukščiausiasis administracinis teismas), kitų teismų, nagrinėjančių administracines bylas,

²⁰ P. Průcha tvirtina, kad Kodeksas yra viešosios administracijos reformų, pradėtų 1989 m. ir 1990 m. sandūroje, produktas (Průcha, Petr. Správní řád s poznámkami a judikaturou, (Praha: Nakladatelství Leges, 2015), p. 13. S. Kadečka įsitikinęs, kad Kodeksas Čekijos teisės istorijoje yra pirmas bendras viešosios administracijos veiklos teisės aktas, taikomas įvairiausiems administravimo subjektų veiksams, atliekant viešąjį administravimą. Žr.: Kadečka, Stanislav, Havlan, Petr, Průcha, Petr, et. al. Správní řád, (Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006), p. 4.

²¹ Kodekso parengimo idėja buvo iškelta 1998 m. M. Zemano vadovaujamos Vyriausybės programoje. Vėliau ši idėja buvo konkretizuota Vyriausybės nutarimu, planuojant parengti kodekso projektą 2000 m., vėliau – 2001 m. Toks kodekso projektas buvo parengtas 2001 m., tačiau po trečiojo skaitymo parlamento atmetas. 2003 m. Vyriausybė pateikė dar vieną Kodekso projektą, kuriam 2004 m. birželio 24 d. parlamentas pritarė. Žr.: Ten pat.

jurisprudencijos, Lenkijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Nyderlanduose veikiančio teisinio reguliavimo, ES administracinės teisės.

Aiškinamajame rašte išskiriamos pagrindinės administracinių procedūrų teisinio reguliavimo naujovės. *Pirma*, atskleista pagrindinė Kodekso rengimo idėja – sukurti taisykles, kuriomis administravimo subjektai turi vadovautis ne tik tuo metu, kai priima sprendimus dėl asmenų teisių ir pareigų, bet ir atliekant bet kokią viešosios administracijos veiksmą, nukreiptą į asmenis, jeigu tai nėra reguliuojama kitais teisės aktais. *Antra*, Kodekse naujai apibrėžtas administravimo subjektų ratas, suinteresuoti asmenys bei procedūrų dalyviai. Procedūrų dalyvių statusas nuo kitų skiriasi, nes pareiškėjas administracinėje procedūroje yra *dominus litis*. Taip pat procedūros dalyviais yra laikomi asmenys, kurių statusui administracinis aktas tiesiogiai gali turėti įtakos, ir asmenys, numatyti specialiuose įstatymuose. Akcentuojama, kad visuomeninės bendruomenės, ginančios viešąjį interesą, ypač aplinkosaugos srityje, taip pat gali būti laikomos procedūros dalyviais. Taip nustatytas įvairaus intensyvumo dalyvavimas procedūroje. *Trečia*, nustatyti procesiniai institutai – terminų apskaičiavimo, administracinio sprendimo pripažinimo niekiniu, dokumentų įteikimo. *Ketvirta*, suformuota vieninga administracinio sprendimo sąvoka. Ypatingsiomis administracinio sprendimo formomis laikomos nutartys, kaip procesiniai administraciniai sprendimai, ir administraciniai nurodymai. Akcentuota, kad nuo šiol administravimo subjektai turės teisę priimti naują administracinį sprendimą tuo pačiu klausimu, nes iki to toks institutas buvo numatytas tik specialiuose įstatymuose. *Penkta*, įtvirtintas apsaugos nuo viešosios administracijos neveikimo teisinis reguliavimas administracinės justicijos pagalba. *Šešta*, naujai reglamentuotas viešųjų sutarčių institutas. *Septinta*, vadovaujantis užsienio praktika, naujai reglamentuotas bendrojo pobūdžio priemonių institutas. Šis institutas laikoma ypatinga viešosios administracijos veikla, nukreipta į neapibrėžtą asmenų ratą, kurios metu priimtas aktas primena kartu ir individualų administracinį sprendimą, ir norminį administracinį sprendimą.

KODEKSO STRUKTŪRA

*Pirmoje iš aštuonių*²² dalyje atskleistos bendrosios nuostatos, Kodekso reguliavimo objektas – „administravimo subjektų“²³ veikla, apibrėžti pagrindiniai veiklos principai (teisėtumo, proporcingumo, draudimo piktnaudžiauti administracinės diskrecijos teise, sąžiningumo, teisėtų interesų, viešojo intereso užtikrinimo, subsidarumo, teisėtų lūkesčių, įstatymų viršenybės, mandagumo, procesinės lygybės bei viešosios administracijos nešališkumo, bendradarbiavimo, operatyvumo ir procesinio ekonomiškumo), nustatyta, kad Kodeksas netaikomas kitiems veiksams, kuriuos atlieka administravimo subjektai, kai ji atlieka savarankiškas funkcijas²⁴.

²² Doktrinoje teigiama, kad Kodekso struktūrai įtakos turėjo administracinės veiklos teorija, logiškos administracinių procesų tvarkos idėjos, taip pat teisminės viešojo administravimo kontrolės reguliavimas Staša, Josef, Tomašek, Michal. Codification of administrative procedure, The Lawyer Quartely, (2012, Nr. 2), p. 66.

²³ T. y. vykdomosios valdžios, vietos savivaldos, kitų institucijų, juridinių ir fizinių asmenų, turinčių įstatymais jiems suteiktą viešosios administracijos įgaliojimų.

²⁴ Tai reiškia, kad Kodeksas netaikomas, pavyzdžiui, kai viešoji administracija dalyvauja civilinės teisinės prigimties santykiuose. Į šios normos taikymo sritį nepatenka Kodekso 141 straipsnyje nustatyti

Šioje dalyje *inter alia* išspręstas Kodekso ir specialiųjų įstatymų nuostatų taikymo kolizijos atvejis, vadovaujantis subsidiarumo principu: pagal bendrą taisyklę, Kodekso normos tiesiogiai netaikomos, jeigu atitinkamą situaciją iš esmės reglamentuoja specialusis įstatymas; kai Kodekse ir specialiame įstatyme įtvirtinta iš esmės skirtinga administracinė procedūra, t. y. nukrypimai nuo „čekiško“ bendrojo administracinės procedūros teisinio reguliavimo, nustatyta, kad tokiais atvejais, taikant specialųjį teisinį reguliavimą, būtina sistemškai aiškinti ne tik specialaus teisės akto, bet ir Kodekso nuostatas.

*Antroje dalyje*²⁵ reglamentuojamos bendrosios administracinių procedūrų nuostatos (ček. *správní řízení*), nustatančios taisykles, pagal kurias administracinės procedūros vykdomos pirmą kartą, vykdoma apeliacinė administracinė procedūra, procedūros atnaujinimas, administracinio sprendimo vykdymas.

Trečioje dalyje įtvirtintos specialios administracinės procedūros nuostatos, susijusios su administravimo subjektais, suinteresuotais asmenimis, specialiomis nuostatomis prieš pradėdant procedūrą (aiškinimas, įrodymų užtikrinimas, preliminari informacija). Šioje dalyje įtvirtintos nuostatos, susijusios su procesiniais procedūros aspektais (sujungimas, teritorinės jurisdikcijos nustatymas), administracinio sprendimo priėmimu vietoje, administracinio sprendimo priėmimu, esant daugiau nei 30 procedūros dalyvių. Įtvirtintos specialios nuostatos, reguliuojančios procedūros užtikrinimą, tikslą, laikino sprendimo arba dalinio sprendimo priėmimą, sprendimo peržiūrėjimą, sprendimo apskundimą.

Ketvirtoje dalyje apibrėžiama sertifikatų, pažymėjimų išdavimo tvarka, jų keitimo procedūros²⁶.

Penktoji dalis skirta apibrėžti administracines sutartis, jų rūšis, sudarymą, atitikties teisės aktams patikrą, sutarčių nuostatų keitimą, nutraukimą, trečių asmenų pritarimą nustatytai tvarkai, įsipareigojimus.

Šeštoje dalyje nustatomi kiti viešosios administracijos veiksmai, kurie nėra įforminami norminiu ar individualiu administraciniu sprendimu, t. y. įvairūs skelbimai, perspėjimai. Šie veiksmai vadinami bendrojo pobūdžio priemonėmis. Šiomis normomis remiamasi, jeigu specialiame įstatyme yra numatyta tokia administravimo subjekto kompetencija.

Septintoje dalyje numatytos bendrosios, pereinamosios ir baigiamosios nuostatos, nustatančios skundų padavimo tvarką bei principus, apibrėžtas aukštesnis administravimo subjektas – tai specialiame įstatyme numatytas subjektas, jeigu to nenumato specialus įstatymas, tai – subjektas, nagrinėjantis skundus ir atliekantis priežiūrą.

Aštuntoje dalyje nurodyta Kodekso įsigaliojimo data – 2006 m. sausio 1 d.

ADMINISTRACINIŲ PROCEDŪRŲ STADIJOS IR INSTITUTAI

atvejais, t. y. kai specialieji įstatymai įtvirtina ginčų nagrinėjimo procedūras, kurias atlieka viešojo administravimo subjektai, pavyzdžiui, nagrinėdami ginčus, kylančius iš civilinių, darbo, šeimos ar verslo teisinių santykių.

²⁵ Bendrosios administracinės procedūros normos Kodekse yra suskirstytos į vienuolika skyrių. Tai yra didžiausia Kodekso dalis – ją sudaro 120 straipsnių.

²⁶ Šios dalies normos nėra skirtos administraciniams sprendimams, administracinėms sutartims ar bendrojo pobūdžio priemonėms.

Kodekso struktūros analizė atskleidė, kad administracinių procedūrų kodifikavimas lemia aiškias administracinių procedūrų stadijas.

Pradžios stadija

Pagal Kodekso 44 ir 46 straipsnius, procedūra gali būti pradėta asmens prašymu arba administravimo subjekto iniciatyva. Pagal Kodekso 45 straipsnio 2 dalį, administracinis subjektas yra įpareigotas padėti proceso dalyviui, pateikusiam prašymą, jį suformuluoti (papildyti), o administravimo subjekto bylos (toliau – byla) pradžia laikoma diena, kai toks prašymas pasiekė administravimo subjektą (Kodekso 43, 45 straipsniai). Kai byla iškelta administravimo subjekto iniciatyva, bylos dalyką nustato pats administravimo subjektas, pranešdamas apie bylos pradžią šalims ir dalyviams. Pranešimo diena laikoma bylos iškėlimo pradžia, kada skaičiuojami bylos nagrinėjimo terminai (Kodekso 46 straipsnis). Pažymėtina, kad dar prieš pradėdamas bylą, administravimo subjektas turi teisę įpareigoti pateikti paaiškinimus kiekvieno, kas galėtų prisidėti prie tinkamo reikšmingų aplinkybių ištyrimo. Paprastai byla vedama raštu. Tačiau, remdamasis Kodekso 49 straipsniu, administravimo subjektas gali pasiūlyti žodinį bylos nagrinėjimą, jeigu tai atitinka procedūros tikslą ir būtina procedūros šalių ir dalyvių teisių įgyvendinimui. Pagal Kodekso 17 straipsnį, bylą sudaro prašymas, teikimai, protokolai, įrašai, rašytinių sprendimų kopijos ir kiti su byla susiję dokumentai. Bylos prieduose, kurie taip pat yra bylos dalimi, yra vaizdo bei garso įrašai, *inter alia*, elektroninėse laikmenose. Galimybė laikyti tam tikrus dokumentus slapta turi būti numatyta specialiaame įstatyme. Bylos dalyviai ir jų atstovai gali susipažinti su bylos medžiaga, gauti jos išrašus (Kodekso 38 straipsnis).

Tyrimo stadija

Administravimo subjektas, nagrinėdamas bylą, turi vadovautis faktų nustatymo bei pagrįstų abejonių principu (Kodekso 3 straipsnis). Administracinis sprendimas priimamas vadovaujantis bylos dalyvių paaiškinimais, įrodymais, nustatytomis aplinkybėmis, žinomomis administravimo subjektui, dokumentais, gautais iš kitų administravimo subjektų (Kodekso 50 straipsnis). Jeigu proceso dalyvių pateiktų įrodymų nepakanka, administravimo subjektas gali vadovautis ir kitais įrodymais (Kodekso 141 straipsnio 4 dalis). Įrodymams rinkti gali būti naudojamos visos įrodinėjimo priemonės, tinkamos nustatyti faktams ir kurios nėra gautos ar vykdomos pažeidžiant įstatymus. Tai daugiausia dokumentai, apžiūros, liudytojų parodymai ir ekspertų išvados. Įrodymus vertinti gali tik administravimo subjektai (Kodekso 51 straipsnis). Apie įrodymų rinkimą ne žodinio proceso metu bylos šalys ir dalyviai informuojami procedūros metu. Nors pareigą rinkti ir saugoti dokumentus turi administravimo subjektas, tačiau bendradarbiaudami procedūros dalyviai gali prisidėti prie įrodymų rinkimo, t. y. administravimo subjektas gali leisti procedūros dalyviui pačiam rinkti dokumentus, reikalingus administracinio sprendimo priėmimui (Kodekso 50 straipsnio 2 dalis). Šioje stadijoje pabrėžiama tai, kad administravimo subjektas turi pareigą užtikrinti dalyvių teisę būti išklaustytiems (Kodekso 36 straipsnis).

Administracinio sprendimo priėmimo stadija

A. Administracinio sprendimo, administracinių sutarčių ir bendrojo pobūdžio priemonių sąvokos

Administracinio sprendimo²⁷ priėmimas yra viena svarbiausių administracinės procedūros stadijų, todėl čekų administracinės teisės doktrinoje²⁸ toks sprendimas vadinamas sprendimu iš esmės, nes juo nusprendžiama dėl administracinės procedūros dalyvių konkrečių teisių ir pareigų. Atitinkamai Kodekso 67 straipsnyje administracinis sprendimas įvardytas sprendimu, kuriuo administravimo subjektas nustato, keičia ar panaikina asmens teises ar pareigas arba atitinkamu klausimu paskelbia, kad toks asmuo turi ar neturi teisių ar pareigų, arba įstatyme nustatytais atvejais sprendžia procesinius klausimus byloje. Tačiau kartu Kodekse administracinis sprendimas vartojamas ir kaip bendro pobūdžio terminas, reiškiantis tokius teisės aktus kaip sutikimą, leidimą, koncesiją, pažadą, nurodymą, įsakymą, įpareigojantį nurodymą.

Pasak čekų administracinės teisės specialistų²⁹, toks „administracinio sprendimo“ sąvokos vartojamas grindžiamas jo plačiąja ir siaurąja prasmėmis. Plačiąja prasme administracinis sprendimas reiškia ir sprendimą iš esmės, ir procesinį sprendimą, t. y. dėl bylos iškėlimo, vykdomojo rašto, vykdomojo nurodymo, vertėjo paskyrimo, protokolo koregavimo. Siaurąja prasme sprendimas reiškia tik sprendimą iš esmės. Todėl čekų administracinės teisės doktrinoje³⁰ akcentuojama, kad administracinis sprendimas iš esmės yra administracinės procedūros kulminacija, tačiau kuri ne visada reiškia galutinį veiksmą administracinėje procedūroje. Antai administravimo subjektas gali priimti laikinąjį sprendimą, kuriuo sprendžiama dėl bylos pagrindo, arba priimti sprendimą dalyje, kurioje paprastai sprendžiama dėl kai kurių procedūros šalių ir dalyvių teisinių santykių arba dėl kai kurių teisių ar pareigų (Kodekso 148 straipsnis). Laikinojo sprendimo priėmimo gali reikalauti pati procedūros šalis, saugodamasi nuo administravimo subjekto neveikimo (Kodekso 80 straipsnis). Taip pat pagal vidinės subordinacijos pagrindu pagrįstą hierarchinę struktūrą, aukštesnis administravimo

²⁷ Administracinis sprendimas čekų administracinėje teisėje reiškia individualų administracinį aktą, kuris yra administracinės procedūros rezultatas bei viešojo administravimo subjekto veiklos tikslas. Šis aktas turi atitikti aukštesnės galios teisės aktus, tarptautines sutartis, kurių šalimi yra Čekijos Respublika, jis gali būti priimtas tik kompetentingo subjekto, turi atitikti turinio ir formos reikalavimus, nustatytus Kodekso 68 ir 69 straipsniuose (Kadečka, Stanislav, Havlan, Petr, Průcha, Petr, et. al. Správní řád, (Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006), p. 239-246.

²⁸ Průcha, Petr. Správní řád s poznámkami a judikaturou, (Praha: Nakladatelství Leges, 2015), p. 208; Horzinková, Eva, Novotný, Vladimír. Správní právo procesní, (Praha: Linde, 2006), p. 140; Potěšil, Lukáš, Králová, Alžběta, Venclíček, Jiří. Správní právo procesní, (Brno: Masarykova univerzita, 2015), p. 83.

²⁹ Kadečka, Stanislav, Havlan, Petr, Průcha, Petr, et. al. Správní řád, (Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006), p. 249–303.

³⁰ Ten pat, p. 239–252.

subjektas gali nurodyti žemesniam administravimo subjektui priimti laikinąjį ar dalinį sprendimą arba tokį sprendimą gali priimti pats administravimo subjektas, kuris pradėjo procedūrą. Po to, kai įsigalioja laikinas arba dalinis sprendimas, administravimo subjektas privalo priimti sprendimą, kuriuo išsprendžia likusius klausimus (Kodekso 80 straipsnio 3 dalis). Taip pat ne visada procedūros rezultatas yra administracinis sprendimas, nes kilęs klausimas gali būti išspręstas taikos sutartimi (Kodekso 141 straipsnis).

Kodekse nustatytos taisyklės ne tik administracinio sprendimo priėmimui, bet ir kitokių aktų – pareiškimo, pažymėjimo, patvirtinimo, nuomonės, pozicijos, pasiūlymo, šaukimo, sutikimo, rekomendacijos, vertinimo, registravimo – priėmimui. Tokie aktai čekų administracinėje doktrinoje³¹ vadinami neformalizuotais aktais. Jie skirstomi į dvi grupes – veiksmams, kurie neturi administraciniams sprendimams būdingos formos ir turinio, bei veiksmai, kurie formaliai nėra laikomi administraciniais sprendimais, tačiau savo turiniu primena administracinius sprendimus. Atkreipiamas dėmesys³², kad tokiais aktais administravimo subjektai vykdo savo užduotis, kuriomis nesikišama į asmens teises ir pareigas³³. Tokiems aktams skirta Kodekso IV dalis. Aukščiausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad sutikimai, išduoti vadovaujantis Teritorinio planavimo ir statybos kodeksu, priklauso veiksmų kategorija, kuri reglamentuojama Kodekso IV dalyje (Rozsudek 1 As 86/2010-76). Kitoje byloje Aukščiausiasis administracinis teismas konstatavo, kad vairuotojo pažymėjimas yra dokumentas, liudijantis apie teisę vairuoti, ir kad jis taip pat patenka į Kodekso IV dalyje reglamentuojamų administravimo subjektų veiksmų spektrą (Rozsudek 1 As 41/2009-62). Dar kitoje byloje Aukščiausiasis administracinis teismas pabrėžė, kad Sveikatos ministerijos nuomonė dėl vakcinų akcijos taip pat patenka į Kodekso IV dalyje reglamentuojamų administravimo subjektų priimamų aktų spektrą (Rozsudek 3 Ao 7/2011-48).

Kodekso V dalis skirta administracinėms sutartims, kurios įvardijamos kaip dviejų ar daugiau šalių sudarytas susitarimas, nustatantis, keičiantis ar naikinantis teises ir pareigas viešosios teisės srityje (Kodekso 159 straipsnis). Viena iš administracinės sutarties šalių paprastai yra administravimo subjektas, kuris sudarydamas sutartį turi tikslą vykdyti viešosios administracijos uždavinius (Kodekso 160–162 straipsniai).

Kodekso šeštoje dalyje nustatytas teisinis reguliavimas dėl bendrojo pobūdžio priemonių – dar vienos čekų administracinės teisės doktrinoje pripažintos administravimo subjektų veiklos formos, kuri vadinama mišraus pobūdžio veikla, jungiančia abstrakčiai ir konkrečiai veiklai būdingus požymius³⁴. Šios veiklos rezultatas – mišrus administracinis aktas. Pagal Aukščiausiąjį administracinį teismą tai – administracinis aktas, kuriame nors ir konkrečiai suformuluotas dalykas, tačiau jis skirtas neapibrėžtam asmenų ratui (Rozsudek 1 Ao 1/2005-98). Bendrojo pobūdžio priemonių pavyzdžiais laikytini teritorijų planavimas, požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonų nuostatos, lankymosi nacionaliniame parke taisyklės, draudimas lankytis tam tikrose vietose, pavyzdžiui, dėl aplinkosaugos poreikių, taip pat

³¹ Průcha, Petr. Správní řád s poznámkami a judikaturou, (Praha: Nakladatelství Leges, 2015), p. 426.

³² Ten pat, p. 237.

³³ Hendrych, Dušan., et. al. Správní právo. Obecná část, (Praha: C. H. Beck, 2016), p. 191.

³⁴ Ten pat, p. 123; Průcha, Petr. Správní řád s poznámkami a judikaturou, (Praha: Nakladatelství Leges, 2015), p. 460–462; Horzinková, Eva, Novotný, Vladimír. Správní právo procesní, (Praha: Linde, 2006), p. 267–269; Sládeček, Vladimír. Obecné správní právo. Obecná část (Praha: Wolters Kluwer, 2019), p. 163–173.

priskiriami kelių eismo, kelių remonto ženklai, kai kurie informaciniai ženklai. Administravimo subjektai vadovaujasi šia dalimi, kai tai įpareigoja daryti specialių teisės aktų normos (Kodekso 171 straipsnis).

B. Administraciniam sprendimui keliami reikalavimai

Administracinis sprendimas priimamas raštu, o jeigu numato specialusis įstatymas – jis gali būti priimamas ir kitokia forma (Kodekso 67 straipsnio 2 ir 3 dalys). Rašytiniame sprendime turi būti rezoliucinė ir motyvuojamoji dalys ir sprendimo apskundimo tvarka, o byloje daromas įrašas, kuriame yra rezoliucinė ir motyvuojamoji dalys, priėmimo data, registracijos numeris, parengimo data, oficialus antspaudas, vardas, pavardė, pareigos ar tarnybos numeris ir įgalioto pareigūno parašas. Žodžiu paskelbtą sprendimą administravimo subjektas patvirtina raštu, jei procedūros dalyvis reikalauja rašytinio patvirtinimo. Rašytiniame patvirtinime yra tik rezoliucinė sprendimo dalis ir kiti rekvizitai, įtvirtinti Kodekso 69 straipsnyje, kuriame nustatyti reikalavimai vadinami formaliaisiais. Aukščiausiasis administracinis teismas yra konstatavęs, kad administraciniam sprendimui keliamų reikalavimų, nustatytų Kodekso 69 straipsnyje, nesilaikymas laikytinas administracinio sprendimo trūkumu, tačiau ne tokiau, dėl kurio būtų galima pripažinti jį niekiniu arba neteisėtu (Rozsudek 7 As23/2011-82).

Rezoliucinėje dalyje (lot. *enunciát, tenor, decernát, sentence*) turi būti nurodomas dalykas, dėl ko priimtas administracinis sprendimas, teisinis pagrindas, procedūros dalyviai, įpareigojimo įvykdymo terminas, taip pat kiti duomenys, reikalingi vykdymui, apskundimo tvarka. Rezoliucinėje dalyje gali būti ir daugiau nurodymų, papildomų nuostatų, pavyzdžiui, teiginiai dėl nuobaudos, dėl žalos atlyginimo. Rezoliucinėje dalyje vienašališkai nustatomos, keičiamos, naikinamos arba tvirtinamos teisės bei pareigos, būtent ji įgyja teisinę galią ir yra vykdoma.

Motyvuojamoje dalyje turi būti nurodyti sprendimo motyvai, faktai, aplinkybės, svarstymai, kuriais administravimo subjektas vadovavosi, vertindamas faktus ir aiškindamas teisės aktus, informacija apie tai, kaip administravimo subjektas nagrinėjo dalyvių pasiūlymus, prieštaravimus bei jų pastabas dėl faktų, teisinių pagrindų. Jei administracinis sprendimas priimamas remiantis dokumentais ir įrašais, kurie atskirai saugomi pagal Kodekso 17 straipsnio 3 dalies nustatytas sąlygas (slapta informacija), motyvuojamoje dalyje į tokius dokumentus turi būti daroma nuoroda taip, kad nenukentėtų jų slaptumo tikslas, jei tai neįmanoma – nurodomi tik bendro pobūdžio motyvai.

Remiantis Aukščiausiojo administracinio teismo jurisprudencija, iš administracinio sprendimo motyvuojamosios dalies turi būti aiškus faktinis ir teisinis klausimo kontekstas, kurio pagrindu administravimo subjektas priėmė sprendimą (Rozsudek 9 As 66/2009-46). Taip pat minėtas teismas yra konstatavęs, kad motyvuojamoje dalyje neprivalo būti detalus įrodymų nagrinėjimo aprašymas, tačiau administravimo subjektas visada besąlygiškai turi nurodyti, kokiais įrodymais remdamasis priėmė vieną ar kitą sprendimą (Rozsudek 9 As 18/2004-68). Motyvuojamoji sprendimo dalis yra nebūtina, jei administravimo subjektas visiškai patenkina procedūros dalyvių reikalavimus (Kodekso 68 straipsnio 4 dalis). Patariamoji Vidaus reikalų ministro taryba Administracinių procedūrų kodekso klausimais išaiškino, kad tokiu atveju turi būti laikoma, kad rezoliucinė sprendimo dalis atitinka visus procedūros dalyvių reikalavimus, išdėstytus pasiūlymuose ar prašymuose (Závěr č. 35).

Sprendimo apskundimo tvarkoje privalomai nurodoma galimybė apskusti sprendimą, apskundimo terminas, diena, nuo kurios sprendimo apskundimo terminas pradedamas skaičiuoti, administravimo subjektas, kuriam skundas turi būti pateikiamas, o jei apeliacija neturi sustabdomojo poveikio – tai turi būti nurodyta (Kodekso 68 straipsnio 5 dalis).

Administracinio sprendimo trūkumų šalinimo stadija

A. Administracinio sprendimo akivaizdžių netikslumų ištaisymas

Prašymu arba savo iniciatyva rašytinio administracinio sprendimo akivaizdžius netikslumus ištaiso jį priėmęs administravimo subjektas (Kodekso 70 straipsnis). Jei klaidos ištaisymas yra susijęs su rezoliucine dalimi, administravimo subjektas priima pataisomąjį sprendimą. Šalis, kurios statusą toks taisymas gali tiesiogiai paveikti, turi teisę jį apskusti.

Aukščiausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad akivaizdžių netikslumų institutas taikomas tik akivaizdžioms duomenų klaidoms, kurios yra pakankamai pagrįstos išvadomis, įrodančiomis jų teisingą formuluotę. Tačiau tikrasis administracinio sprendimo turinys negali būti keičiamas (Rozsudek 1 Afs 58/2009-541). Kitoje byloje Aukščiausiasis administracinis teismas konstatavo, kad akivaizdžiu netikslumu laikytina tik tokia klaida, kuri buvo padaryta dėl akivaizdžios ir netikėtos nesėkmės ar visiems akivaizdžiu mechanišku veiksmu. Netikslumo akivaizdumas, pirmiausia, turi išplaukti iš rezoliucinės dalies palyginimo su motyvuojamąja dalimi (Rozsudek 4 Ads 139/2011-400).

B. Administracinio sprendimo pripažinimas niekiniu

Administracinis sprendimas pripažįstamas niekiniu, jeigu jį priėmė nekompetentingas administravimo subjektas³⁵, jis turi trūkumų, kurie akivaizdžiai administracinį sprendimą daro prieštaraujančiu teisės aktams, teisiškai ir faktiškai neįmanomu įvykdyti, arba yra kitų trūkumų, dėl kurių sprendimas apskritai negali būti laikomas administraciniu sprendimu. Aukščiausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad: „<...> sprendimas pripažintinas niekiniu (nulinis, neegzistuojančiu, neveikiančiu), jeigu akto trūkumai yra tokio lygmens, kad apie jokią aktą net negalima kalbėti. Niekiniu aktas gali būti dėl kai kurių kompetencijos trūkumų, absoliutaus formos reikalavimų nesilaikymo, absoliučios klaidos, nustatant akto adresatą, reikalavimo vykdyti nusikalstamą veiką, vykdyti faktiškai neįvykdomus veiksmus, neapibrėžtumo, paistalų, valios nebuvimo.“ (Rozsudek 5 Tz 229/2000). Patariamoji Vidaus reikalų ministro taryba Administracinių procedūrų kodekso klausimais yra išaiškinusi, kad, pavyzdžiui, niekiniu administracinis sprendimas gali būti laikomas, jeigu jis būtų priimtas visiškai apie tai nežinant įgaliotam pareigūnui (Závěr č. 124). Aukščiausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad niekinio administracinio sprendimo panaikinimas arba pakeitimas laikytinas defektyviu, tokiu pačiu niekiniu veiksmu kaip ir pripažintas niekiniu administracinis sprendimas. Kitaip tariant,

³⁵ Administraciniame teisiniame procese administracinis sprendimas taip pat gali būti pripažintas niekiniu, pavyzdžiui, dėl administravimo subjekto kompetencijos trūkumo (Rozsudek 44 A 52/2010-33).

negalima panaikinti arba pakeisti neegzistuojantį sprendimą (Rozsudek 1 As 36/2010-44). Dėl ko administracinio sprendimo pripažinimas niekiniu nelaikomas jo panaikinimu.

Administracinį sprendimą pripažinti niekiniu aukštesnis administravimo subjektas gali bet kuriuo metu.

Jeigu administravimo subjektas padaro išvadą, kad kitas administravimo subjektas padarė veiksmą, dėl kurio jo priimtas administracinis sprendimas yra niekinis, jis kreipiasi į aukštesnį administravimo subjektą, kompetentingą tokį sprendimą pripažinti niekiniu.

Procedūros, kurios metu buvo priimtas administracinis sprendimas, dalyviai, taip pat tie, kurie minimi šio sprendimo kopijoje, taip pat šių asmenų teisių perėmėjai, jei jie yra saistomi šio sprendimo, gali kreiptis į aukštesnį administravimo subjektą dėl jo pripažinimo niekiniu. Jei šis nemato pagrindo pradėti procedūros dėl administracinio sprendimo pripažinimo niekiniu, apie tai praneša asmeniui, kuris kreipėsi, nurodydamas to priežastis.

Jeigu administracinio sprendimo negaliojimo pagrindas susijęs tik su rezoliucine dalimi arba su papildoma rezoliucinės dalies nuostata, tik ši dalis gali būti pripažinta niekine, nebent iš bylos pobūdžio išplaukia, kad jos negalima atskirti nuo likusio sprendimo turinio.

Sprendimas, kuriuo aukštesnis administravimo subjektas pripažįsta administracinį sprendimą niekiniu, neskundžiamas.

Administracinio sprendimo apskundimo stadija

Jeigu procedūros dalyviai yra nepatenkinti procedūros metu priimtu administraciniu sprendimu, jie jį gali apskusti. Šis institutas reguliuojamas Kodekso II dalies VIII skyriaus normomis ir jis įtvirtintas siekiant garantuoti apsaugą nuo neteisėtų ir netikslų administracinių sprendimų. Tik išnaudojęs visas teisinės gynybos priemones, bylos dalyvis gali kreiptis į teismą su skundu dėl administracinio sprendimo panaikinimo (Kodekso 5 straipsnis). Skundo pateikimas sustabdo procedūros metu priimto administracinio sprendimo įsigaliojimą³⁶. Skundą nagrinėjantis apeliacinės instancijos administravimo subjektas nėra saistomas skunde pateiktų motyvų. Išnagrinėjęs skundą apeliacinėje procedūroje, administracinis sprendimas gali būti panaikintas, pakeistas arba panaikintas, grąžinant bylą nagrinėti iš naujo administravimo subjektui, kuris priėmė panaikintą administracinį sprendimą.

Administracinio sprendimo vykdymo stadija

Jeigu Kodekse nenustatyta kitaip, galioja tas administracinis sprendimas, apie kurį yra pranešta ir kurio nebegalima apskusti (Kodekso 73 straipsnis). Todėl administracinis sprendimas laikomas galutiniu, jei jo nebegalima apskusti ir jis nebegali būti pakeistas, panaikintas. Administracinis sprendimas yra privalomas visiems procedūros dalyviams ir administravimo subjektams. Kitiems asmenims sprendimas privalomas, jei taip nustato specialusis įstatymas. Administracinis sprendimas dėl asmens statuso privalomas visiems.

³⁶ Tačiau Kodekso 61, 85 ir 143 straipsniuose yra numatyti atvejai, kai apeliacinio skundo padavimas nestabdo sprendimo vykdymo, t. y. kai sprendimas turi būti nedelsiant įvykdytas dėl galimos žalos atsiradimo arba dėl to, kad vykdymo atidėjimu nebūtų pasiektas sprendimo tikslas.

Administracinis sprendimas vykdomas jam įsigaliojus arba vėlesne data, nurodyta rezoliucinėje dalyje (Kodekso 74 straipsnis). Sprendimas vykdomas, nebent apeliacija turi stabdomąjį poveikį. Čekų administracinėje doktrinoje akcentuojama, kad sprendimo vykdymas suprantamas kaip bendra administracinių sprendimų savybė, reiškianti juose numatomų pasekmių sukėlimą³⁷. Vykdytas siejamas su administracinio sprendimo pobūdžiu (įgaliojantis, įpareigojantis, leidžiantis, deklaruojantis, konstatuojantis). Jeigu administracinis sprendimas nevykdomas savanoriškai, gera valia ir laiku, jis gali būti vykdomas priverstinėmis priemonėmis – „*exekuce*“.

Kodekso 103–129 straipsniuose nustatytas priverstinis vykdymas dėl piniginių ir nepiniginių įsipareigojimų. Priverstinis vykdymas dėl piniginių įsipareigojimų įgyvendinamas pagal Mokesčių kodeksą (č. 280/2009 Sb.), o Kodeksas nustato tik vykdomųjų raštų tipus (sprendimas, susitaikymas) ir priverstinio vykdymo dėl piniginių įsipareigojimų procedūras atliekančius administravimo subjektus. Priverstinis vykdymas dėl nepiniginių įsipareigojimų vykdomas pagal tiesiogiai Kodekse nustatytą tvarką. Čia įtvirtinti atskirų vykdymo rūšių ir tipų režimai: vykdymas pavedant kitam asmeniui atlikti tam tikrus veiksmus; vykdymas tiesiogiai reikalaujant; vykdymas taikant baudas.

Sprendimo peržiūros stadija

Sprendimo peržiūros institutas skirtas užtikrinti, kad ir įsigaliojusį teisės aktą būtų galima taisyti, keisti ar naikinti, esant nustatytiems pagrindams. Peržiūrą paprastai atlieka aukštesnis pagal hierarchiją administravimo subjektas, pavyzdžiui, administravimo institucijos vadovas, jeigu sprendimas buvo priimtas po apeliacinės procedūros arba tas pats administravimo subjektas, peržiūradamas savo paties priimtą ir neapskustą sprendimą. Peržiūra skiriasi nuo procesinių teisinių gynimo priemonių tuo, kad peržiūrą gali inicijuoti tik administravimo subjektas. Nors procedūros dalyvis taip pat gali inicijuoti peržiūrą, tačiau toks kreipimasis administravimo subjekto nesaisto, t. y. administravimo subjektas nepradės peržiūros procedūros, jeigu tam nebus pakankamai priežasčių.

Kodekso 94–97 straipsniai nustato, kokiais atvejais ši stadija nėra galima, o jeigu galima – kokiems pagrindams egzistuojant. Peržiūra negalima, jei sprendimu dalyviui buvo suteiktas leidimas imtis teisinių veiksmų arba atkurta teisė į nekilnojamąjį turtą, įregistruotą nekilnojamojo turto kadastre, arba jei buvo priimtas sprendimas dėl asmens statuso ir dėl jo pareiškėjas sąžiningai įgijo atitinkamas teises. Peržiūra galima, jeigu kyla pagrįstų abejonių dėl sprendimo atitikties aukštesnės galios teisės aktams dėl galimų materialios teisės ir procesinės teisės pažeidimų. Šioje stadijoje sprendžiant dėl sprendimo atitikties teisiniam reglamentavimui iš naujo vertinamas pirminio sprendimo teisinis pagrindas ir faktinės aplinkybės. Nustačius prieštaravimą aukštesnės galios teisės aktams, peržiūrimas sprendimas panaikinamas arba pakeičiamas.

Šios stadijos metu priimti sprendimai pakartotinai negali būti peržiūrimi. Apeliacinio administravimo subjekto sprendimai, kuriais sprendimas arba jo dalis naikinama ir byla gražinama iš naujo nagrinėti administravimo subjektui, taip pat negali būti peržiūrimi.

³⁷ Hendrych, Dušan., et. al. Správní právo. Obecná část, (Praha: C. H. Beck, 2016), p. 270; Průcha, Petr. Správní řád s poznámkami a judikaturou, (Praha: Nakladatelství Leges, 2015), p. 237.

Administravimo subjekto nutartis dėl sprendimo peržiūros procedūros pradžios turi būti priimta ne vėliau kaip per du mėnesius nuo dienos, kai pirminį administracinį sprendimą priėmęs administravimo subjektas sužinojo apie galimą sprendimo neteisėtumą, bet ne vėliau kaip per vienerius metus nuo sprendimo įsigaliojimo.

Atliekant peržiūros procedūrą, kai peržiūrimas apeliacinio administravimo subjekto sprendimas, gali būti peržiūrėtas ir administravimo subjekto priimtas sprendimas. Kompetentingas administravimo subjektas panaikina arba prireikus pakeičia sprendimą, kuris buvo priimtas pažeidžiant įstatymus, ir bylą perduoda apeliaciniam administravimo subjektui arba administravimo subjektui. Šie saistomi kompetentingo administravimo subjekto teisės išaiškinimų.

Procedūros atnaujinimo stadija

Čekų administracinėje doktrinoje tvirtinama, kad procedūros atnaujinimas yra ypatinga teisinė priemonė, kuri įgalina įveikti *res judicata* kliūtį ir iš naujo priimti sprendimą³⁸. Pažymima, kad pirminis ir atnaujintos procedūros metu priimtas sprendimas sudaro vienį, t. y. atnaujinta procedūra yra pirminės procedūros tęsinys³⁹.

Kodekso aiškinamajame rašte⁴⁰ minima, kad naujo sprendimo priėmimas tuo pačiu klausimu iki 2004 m. buvo žinomas tik teorijoje ir specialiuose įstatymuose. Tačiau poreikis priimti naują sprendimą tuo pačiu klausimu (po procedūros atnaujinimo) vis didėjo, nes kilo dėl per griežto *ne bis in idem* principo ir teisėtumo principo laikymosi administracinės procedūros metu.

Sprendimas atnaujinti procedūrą gali būti priimamas procedūros dalyvio prašymo pagrindu (per 3 mėnesius nuo momento, kada sužinojo apie atnaujinimo pagrindus) arba administravimo subjekto iniciatyva (*ex officio*). Šiuo atveju naujas sprendimas turi būti priimamas ne vėliau kaip per 3 metus nuo pirminio administracinio sprendimo priėmimo. Sprendimą atnaujinti procedūrą turi teisę priimti tas administravimo subjektas, kuris priėmė galutinį sprendimą (ir apeliacinėje procedūroje).

Šios stadijos metu administravimo subjektui nustatyta pareiga įvertinti potencialią žalą, kuri gali atsirasti atnaujinus procedūrą ir jos metu priėmus naują sprendimą.

Kodekso 100 straipsnyje įtvirtinti administracinės procedūros atnaujinimo pagrindai: paaiškėjo anksčiau nežinomi faktai arba įrodymai, buvę pirminio sprendimo priėmimo metu, tačiau kuriais procedūros dalyvis savo paties naudai negalėjo remtis, arba pateikti įrodymai buvo klaidinantys, t. y. neatitinkantys tikrovės, faktų; buvo panaikintas arba pakeistas sprendimas, kurio pagrindu buvo vadovaujama atliekant procedūrą; sprendimas buvo priimtas dėl nusikalstamos veikos.

Po procedūros atnaujinimo priėmus naują sprendimą, juo pirminis sprendimas panaikinamas.

³⁸ Hendrych, Dušan., et. al. Správní právo. Obecná část, (Praha: C. H. Beck, 2016), p. 277.

³⁹ Hendrych, Dušan., et. al. Správní právo. Obecná část, (Praha: C. H. Beck, 2016), p. 279.

⁴⁰ Průcha, Petr. Správní řád s poznámkami a judikaturou, (Praha: Nakladatelství Leges, 2015), p. 101.

Naujo sprendimo priėmimo stadija

Kodekso 101 straipsnyje įtvirtinti pagrindai priimti naują sprendimą (nepanaikinus prieš tai buvusio, su išimtimi): nors ir yra priimtas sprendimas, tačiau administravimo subjektas atnaujina terminą procedūros dalyviui atlikti tam tikrą veiksmą ir dėl tokio procedūros dalyvio veiksmo procedūra turi būti papildyta (tik šiuo pagrindu priimamas naujas sprendimas, kuriuo panaikinamas pirminis); kai administravimo subjektas patenkina prašymą, kuris buvo prieš tai atmestas; dėl svarbių priežasčių, kai reikia papildomai nustatyti arba pakeisti sprendimo galiojimo bei įsigaliojimo laikotarpius arba sprendimo vykdymo terminą (termino vykdyti sprendimą pakeitimas gali būti sąlygotas asmens prašymo pratęsti įvykdymo terminą, nes nutiko kažkas, kas jam trukdo įvykdyti sprendimą nustatytu metu, nustatytomis sąlygomis); kai senasis sprendimas buvo panaikintas kito administravimo subjekto pagal specialųjį įstatymą; kitais specialiajame įstatyme įtvirtintais pagrindais pradeda nauja procedūra ir priimamas naujas sprendimas.

Administracinio sprendimo panaikinimas, kai skundas paduotas administraciniam teismui

Jeigu pareiškėjas prašo administracinio teismo panaikinti sprendimą, pripažinti jį niekiniu ar, pavyzdžiui, sumažinti sankciją, šį prašymą gali patenkinti ir administravimo subjektas, inicijuodamas sprendimo peržiūros arba naujo sprendimo priėmimo procedūras (Kodekso 153 straipsnis). Patenkinti procedūros dalyvio teises jam padavus skundą administraciniam teismui administravimo subjektas gali tik gavęs aukštesnio administravimo subjekto sutikimą. Naujuoju sprendimu negalima keisti kitų procedūros dalyvių, kurie nesikreipė į administracinį teismą, teisių ir pareigų (č. 150/2002 Sb.).

LIETUVOS ADMINISTRACINIŲ PROCEDŪRŲ TURINYS IR PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Sistemiškai išanalizavus Kodeksą, išskirtos pradžios, tyrimo, sprendimo priėmimo, sprendimo trūkumų šalinimo, sprendimo apskundimo, sprendimo vykdymo, sprendimo peržiūros, procedūros atnaujinimo bei naujo sprendimo priėmimo stadijos.

Remiantis tuo, galima apibendrinti, kad VAĮ įtvirtintos kelios skirtingos administracinės procedūros. *Pirma*, administracinio sprendimo priėmimo procedūra, kurią sudaro sprendimui priimti reikalingos informacijos gavimo (tarnybinės pagalbos) stadija, sprendimo priėmimo stadija, sprendimo įteikimo stadija, sprendimo apskundimo stadija, klaidų taisymo stadija, sprendimo pripažinimo netekusiu galios stadija. *Antra*, prašymų ir skundų nagrinėjimo procedūra⁴¹, kurią sudaro pradžios stadija, skundų ir prašymų nagrinėjimo stadija, atsakymo

⁴¹ Vadovaujantis taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 patvirtintomis Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėmis.

parengimo stadija, atsakymo saugojimo stadija, atsakymo išsiuntimo stadija ir atsakymo apskundimo stadija. *Trečia*, „administracinė procedūra“⁴², kurią sudaro pradžios stadija, nušalinimo stadija, sustabdymo stadija, tyrimo stadija (apklausa, faktinių duomenų patikrinimas). *Ketvirta*, licencijavimo procedūra, kurią sudaro licencijų išvadavimo stadija. *Penkta*, ūkio subjektų priežiūros procedūra, kurią sudaro ūkio subjektų konsultavimo stadija, ūkio subjektų veiklos patikrinimų stadija, ūkio subjektų informavimo stadija, poveikio priemonių ūkio subjektams taikymo stadija.

Visų šių procedūrų metu yra priimami jas užbaigiantys administraciniai sprendimai. Tačiau VAĮ nėra paaiškinta, ar vienos procedūros stadijos (taisyklės) yra taikomos ir kitoms procedūroms. Ne visų procedūrų atveju yra aišku, kokių pagrindų prasideda konkreči administracinė procedūra (jos stadija), kokia joje atliekamų veiksmų seka (loginė jos eiga). Tai, kad pradžios stadija egzistuoja kiekvienoje administracinėje procedūroje, patvirtina viešojo administravimo sritys, specialusis teisinis reguliavimas (žr. I skyrių), iš kurių matyti, kad viešojo administravimo subjektas gali pradėti administracinę procedūrą arba savo iniciatyva, arba gavęs asmens prašymą ar kitokio pobūdžio kreipimąsi. Tačiau tai tiesiogiai VAĮ nenumatyta.

VAĮ nėra nuostatų dėl aktų, kurie nėra laikomi administraciniais sprendimais, bet kuriuos viešojo administravimo subjektas priima administracinės procedūros metu. Šiuo aspektu išplėta LVAT praktika dėl vientisos administracinės procedūros (adm. b. Nr. A261-69/2011, Nr. eAS-136-525/2017). Tačiau ir ši bendra doktrininė teismo suformuluota taisyklė turi išimtis atskirose valdymo srityse (adm. b. Nr. eA-986-415/2020), kurios suformuojamos sprendžiant konkretų administracinį ginčą. Šiuo aspektu Kodekse nustatytas aptariamų teisės aktų teisinis režimas, o čekų administraciniai teismai šias nuostatas aiškina konkrečios administracinės procedūros atžvilgiu, suteikiant jam kartu ir specialųjį turinį. Dėl šios priežasties galima teigti, kad „čekiškosios“ administracinės procedūros dalyviui administracinės procedūros apimtis ir ribos yra aiškesnės nei „lietuviškosios“ administracinės procedūros dalyviui.

Įrodymų rinkimas ir įrodinėjimo naštos paskirstymas administraciniuose teisiniuose santykiuose yra bene vienas iš svarbiausių tinkamai įvykdytos administracinės procedūros elementų, užtikrinančių ne tik asmens teisių apsaugą, bet ir objektyvumo, skaidrumo bei aiškumo principų įgyvendinimą viešojo administravimo veikloje. Nors VAĮ numatyta reikalingos informacijos rinkimo stadija, tačiau joje apsiribojama taisyklėmis, kurios nurodo, kaip viešojo administravimo subjektas turi reikalauti duomenų iš asmenų, vykdyti tarnybinių pagalbą. Tačiau VAĮ nėra įtvirtintų procesinių taisyklių, reglamentuojančių įrodinėjimo procesą, nustatančių įrodymų rūšis (tipus), jų vertinimo apimtį. Kodekse, be panašių taisyklių, nustatančių, kaip renkami įrodymai, kartu įtvirtintas ir faktų nustatymo ir pagrįstų abejonių principas, kuriuo vadovaudamasis administravimo subjektas turi vertinti tyrimo metu gautus įrodymus, įtvirtinta, kokie įrodymai leistini. Taip apribojamos administravimo subjekto diskrecinės galios įrodymų rinkimo ir vertinimo procese. Kartu Kodekse įtvirtinta administravimo subjekto pareiga ne tik rinkti, bet ir vertinti įrodymus. Šiais aspektais VAĮ stokojama teisinio aiškumo.

VAĮ nenumato pareigos viešojo administravimo subjektui rinkti ir saugoti visą medžiagą, naudojamą priimant administracinius sprendimus, ir taip suformuojant bylą. Dėl to praktikoje kyla problemų, kai ne visi dokumentai-įrodymai pateikiami administraciniam teismui (adm. b. Nr. eA-1510-602/2019 ir kt.). Kodekse administravimo subjektui nustatyta pareiga rinkti ir

⁴² Kaip įtvirtinta VAĮ III skyriuje.

saugoti bylos medžiagą, kuria buvo remtasi priimant administracinį sprendimą. Aiškesnis teisinis reguliavimas šiuo aspektu Lietuvoje prisidėtų ne tik prie efektyvesnio administracinių ginčų nagrinėjimo išankstine ir teismine tvarka, bet ir suteiktų teisinio aiškumo dėl administracinės procedūros apimties, siekiant identifikuoti, koku teisiniu pagrindu priimtas konkretus administracinis sprendimas.

Akivaizdu, kad kiekvienas viešojo administravimo subjektas turėtų būti suinteresuotas savo priimto administracinio sprendimo tinkamu įvykdymu. Administracinio sprendimo vykdymas yra neatsiejama administracinio sprendimo dalis, nes neįvykdytinas administracinis sprendimas negali sukelti jokių teisinių pasekmių asmeniui, suinteresuotiems asmenims. Tačiau, priešingai nei Kodekse, VAĮ nėra reglamentuojama administracinio sprendimo vykdymo stadija, nėra apibrėžta, nuo kokio momento administracinis sprendimas turi būti pradėtas vykdyti, nes nenustatyta, kada administracinis sprendimas laikomas galutiniu, nėra nuostatų, reglamentuojančių piniginių ir nepiniginių administracinių sprendimų vykdymo tvarką ir (ar) ypatumus, ar dėl priverstinio administracinio sprendimo vykdymo. Panaši situacija ir išanalizavus specialiuosius įstatymus. Administracinių sprendimų, dėl kurių nebuvo kilęs ginčas išankstine ginčų nagrinėjimo ne teisme ar teisiniame tvarka, vykdymas reglamentuojamas selektyviai: teisinis reguliavimas numatytas specialiame įstatyme⁴³ arba nėra jokio specialaus įstatyminio reguliavimo šiuo klausimu.

Vienas iš ryškiausių administracinių procedūrų skirtumų Lietuvoje ir Čekijoje atsispindi administracinio sprendimo priėmimo ir apskundimo procedūrose. Skirtingai nei Lietuvoje, Čekijoje įtvirtinta dvipakopė sprendimo priėmimo ir tuo pačiu sprendimo peržiūros (vidinės kontrolės) sistema. Tai nulemia tai, kad Čekijos administravimo subjektams suteiktos teisinės priemonės, pirmiausia, dauguma administravimo klausimų išspręsti administravimo subjektų lygmenyje. O Lietuvoje įvairūs viešojo administravimo klausimai paprastai tampa ginčiais, kuriuos sprendžia išankstinės ginčų nagrinėjimo ne teisme institucijos ar administraciniai teismai. Šiuo aspektu pažymėtina, kad VAĮ, priešingai nei Kodekse, nenumatyta, kad viešojo administravimo subjektai turi teisę pasinaikinti ir (ar) pakeisti administracinį sprendimą tuomet, kai dėl jo jau gautas ir priimtas skundas administraciniame teisme. Tokio pobūdžio įgaliojimai ne tik efektyviai prisidėtų prie krūvio, tenkančio administraciniam teismui, mažinimo, bet ir įneštų teisinį aiškumą dėl viešojo administravimo subjektų veiklos ribų konkrečios administracinės procedūros metu.

Kalbant apie teisines priemones vykdant viešąjį administravimą „čekiškasis“ bendrasis administracinių procedūrų teisinis reguliavimas pasižymi platesniu teisiniu institutų, kurių tikslas savalaikiai eliminuoti klaidas viešajame administravime, lyginant su „lietuviškuoju“ bendruoju viešojo administravimo teisiniu reguliavimu. Kodekse *expressis verbis* nustatyta administravimo subjekto veikla, kurios metu administravimo subjektas gali peržiūrėti savo priimtą administracinį sprendimą, atnaujinti procedūrą ir panaikinti ankstesnį administracinį sprendimą arba priimti naują administracinį sprendimą. Lietuvos, įsigaliojus naujajai VAĮ redakcijai, įsigaliojo naujas institutas – „administracinio sprendimo pripažinimas netekusiu galios“. Tačiau iš VAĮ nėra aišku, ar įstatymų leidėjas bendrajame viešajį administravimą

⁴³ Pavyzdžiui, Energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatyme numatyta, kad Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos yra vykdomasis dokumentas, vykdomas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

reglamentuojančiame teisės akte įteisino specialiuose įstatymuose⁴⁴ įtvirtiną viešojo administravimo subjektų teisę ir (ar) pareigą pasinaikinti savo priimtą neteisėtą ir (ar) teisėtą administracinį sprendimą (aktą), ar, nevertodamas specialiuose įstatymuose įtvirtintų sąvokų „panaikina“, „pakeičia“, įteisino kokybiškai naują institutą, kurio praktinis rezultatas nėra pirminio administracinio sprendimo (akto) panaikinimas ar pakeitimas savo iniciatyva, o tik jau nustatytų klaidų viešajame administravime ištaisymas. Taip pat iš VAI nėra aišku, ar šis institutas taikytinas visų administracinių procedūrų metu, ar tai nauja privaloma kiekvienos administracinės procedūros stadija, ar pasirenkama ir alternatyvi priemonė užtikrinti priimtų administracinių sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą. Nėra nuostatų, reglamentuojančių šio instituto ryšį su kitomis procedūromis, kurios įtvirtintos VAI ir specialiuose įstatymuose, kurių metu priimami administraciniai sprendimai (aktai).

IŠVADOS

1. Administracinė procedūra yra bene reikšmingiausia teisinė kategorija santykyje tarp asmens ir valstybės. Čekijos, Vokietijos, Portugalijos, Lenkijos bei ES administracinėje teisėje administracinė procedūra suprantama kaip administravimo subjekto veikla, kurios metu, laikantis nustatytų taisyklių, priimamas administracinis sprendimas (aktas) ar administracinė sutartis, išreiškiantys administravimo subjekto valią. Lietuvoje įstatymine „administracinės procedūros“ sąvoka ir taip, kaip viešojo administravimo subjektų veikla reglamentuojama VAI, specialiuose įstatymuose ir taip, kaip ji aiškinama administracinių teismų, neatitinka. Kadangi Lietuvoje administracinės procedūros samprata yra nevienoda, net ir priėmus naują VAI, vis dar stokojama teisinio aiškumo dėl viešojo administravimo subjektų veiklos, priimant administracinius sprendimus.
2. Čekijoje administracinių procedūrų teisinio reguliavimo tradicijos siekia šimtmetį. Čekijos Administracinių procedūrų kodeksas yra penktasis teisės aktas, reglamentuojantis santykius tarp asmenų ir viešosios administracijos, kuris buvo rengiamas aštuonerius metus, ne tik reikšmingai atsižvelgiant į Čekijos Aukščiausiojo administracinio teismo praktiką, bet ir kitų šalių patirtį (Lenkijos, Vokietijos, Austrijos, Nyderlandų) bei ES administracinę teisę.
3. Kodekso sisteminė analizė atskleidžia aiškias administracinės procedūros stadijas – pradžios, tyrimo, administracinio sprendimo priėmimo, administracinio sprendimo trūkumų šalinimo, administracinio sprendimo apskundimo, administracinio sprendimo vykdymo, peržiūros, procedūros atnaujinimo, naujo sprendimo priėmimo. Kodekse vartojamos teisminei procesui būdingos sąvokos – nutartis, apeliacija (skundas), pirmos instancijos administravimo subjektas, apeliacinis administravimo subjektas, bylos nagrinėjimas, bylos iškėlimas. Kodekse numatyta nemažai institutų, kurių tikslas ne tik užtikrinti priimtų sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą, bet ir teisingumą (numatyta sprendimo pripažinimo niekiniu galimybė, peržiūra, procedūros atnaujinimas ir naujo

⁴⁴ Pavyzdžiui, Vietos savivaldos įstatymas, Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas, Statybos įstatymas ir kt.

- sprendimo priėmimas, sprendimo panaikinimo (pakeitimo) po kreipimosi į teismą galimybė). Atitinkamai šių institutų realizavimui pasirinkta dvipakopė sprendimo priėmimo ir tuo pačiu sprendimo peržiūros (vidinės kontrolės) sistema – žemesniojo administravimo subjekto ir aukštesniojo kaip apeliacinės instancijos administravimo subjekto – suteikiant teisinių priemonių ir pačiam administravimo subjektui taisyti, keisti savo priimtą administracinį sprendimą.
4. Probleminiai „lietuviškojo“ bendrojo viešojo administravimo teisinio reguliavimo aspektai atsiskleidė jį išanalizavus remiantis „čekiškojo“ bendrojo administracinių procedūrų teisinio reguliavimo turinio analize kaip analogija. Nustatyta, kad VAĮ nenumato aiškios administracinės procedūros pradžios stadijos, pareigos viešojo administravimo subjektui rinkti, kaupti medžiagą ir saugoti suformuotą bylą, kuria rėmėsi priimdamas administracinį sprendimą, neįtvirtina bendro pobūdžio taisyklių dėl administracinių sprendimų vykdymo, pakankamai nedetalizuoja viešojo administravimo subjekto galimybes pripažinti savo ar žemesnio pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto priimtą administracinį sprendimą netekusiu galios. Šie trūkumai nesudaro galimybių kurti sklandų, aiškų bei skaidrų santykį tarp asmens ir viešojo administravimo subjekto, veikiančio viešojo administravimo srityje.
 5. VAĮ nereglamentuojama procedūros atnaujinimo, naujo administracinio sprendimo priėmimo stadijų, kurios reglamentuotos Kodekse ir dėl kurių čekų administravimo subjektai pajėgūs spręsti problemas, iškilusias po administracinio sprendimo priėmimo, taip užtikrinant efektyvų įvairių susiklosčiusių situacijų sprendimą ir administravimo teisingumą. Šios stadijos itin veiksmingos ir efektyvios asmens teisių apsaugai, pažeistų teisių atkūrimui. Tačiau šiuo aspektu Lietuvos viešojo administravimo subjektas neturi pakankamai teisinių priemonių, kurios leistų iš esmės spręsti klausimus, kylančius po administracinio sprendimo priėmimo. Aiškesnis ir detalesnis administracinių procedūrų teisinis reguliavimas aptariamu aspektu galėtų tapti viena iš vadų, kuri užtikrintų efektyvų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą administracinių procedūrų metu, neskatinant bylinėjimosi su viešojo administravimo subjektu, veikiančiu viešojo administravimo srityje.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. Bundesgesetz vom 21. Juli 1925 über das allgemeine Verwaltungsverfahren.
2. Código do Procedimento Administrativo. Diário da República n.º 4/2015, Série I de 2015-01-07.
3. Daňový řád. Zákon č. 280/2009 Sb.
4. Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas. Teisės aktų registras, 2016-11-09, Nr. 2016-26481.
5. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856.

6. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. Valstybės žinios, 2004, Nr. 63-2243.
7. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 54-2140.
8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. Valstybės žinios, 1999-07-09, Nr. 60-1945.
9. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Valstybės žinios, 1994, Nr. 55-1049.
10. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas. Valstybės žinios, 2013, Nr. 76-3848.
11. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 32-788.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 patvirtintos Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklės.
13. Kodeks postępowania administracyjnego. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r.
14. Občanský soudní řád. Zákon č. 99/1963 Sb.
15. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem. Dz.U. 1928, No. 36 poz. 341.
16. Steigiamojo Seimo Skundų ir tardymo komisijos statutas. Vyriausybės žinios, 1920, Nr. 40-423.
17. TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1968 m. balandžio 12 d. įsakas „Dėl piliečių pasiūlymų, pareiškimų ir skundų svarstymo tvarkos“. TSRS Aukščiausiosios Tarybos žinios, 1968, Nr. 17–144.
18. Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG). Neugefasst durch Bek. v. 23.1.2003 I 102.
19. Vládní nařízení č. 20/1955 Sb. o řízení ve věcech správních (správní řád).
20. Vládní nařízení č. 91/1960 Sb. o správním řízení.
21. Vládní nařízení ze dne 13. ledna 1928 o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení). 8/1928 Sb.
22. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.
23. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.
24. Zakon o opštem upravnom postupku Kraljevine Jugoslavije. Zbirka zakona 40. Sv. 1931.
25. Zákon č. 501/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím správního řádu.
26. Zákon č. 29/2000 Sb. o poštovních službách a o změně některých zákonů.
27. Zákon č. 150/2002 Sb. Soudní řád správní.
28. Zákon č. 500/2004 Sb. Správní řád.
29. Zákon č. 71/1967 Sb. o správním řízení (správní řád).
30. Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád). Zákon č. 141/1961 Sb.

Teismų praktika

31. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. birželio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-07-00510-01.
32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. lapkričio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-03-00981-01.
33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. sausio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-19-10.
34. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A756-1486/2010.
35. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-3034/2011.
36. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-1605/2012.
37. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A520-2327/2012.
38. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A520-2294/2012.
39. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A662-272/2013.
40. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-989/2013.
41. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1742-261/2016.
42. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1065-520/2018.
43. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. liepos 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1510-602/2019.
44. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. liepos 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-3140-556/2019.
45. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. balandžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-986-415/2020.
46. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. rugsėjo 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-1-261/2020.
47. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. sausio 13 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-16-575/2020.
48. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-218-968/2021.
49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-488-1062/2021.
50. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2740-502/2021.
51. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. TA-398-520/2021.

52. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-83-968/2021.
53. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1501-662/2021.
54. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 9. 2005, čj. 9 As 18/2004-68.
55. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.9.2005, čj. 1 Ao 1/2005-98.
56. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.3.2010, čj. 1 Afs 58/2009-541.
57. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16.6.2010, čj. 1 As 41/2009-62.
58. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2010, čj. 9 As 66/2009-46.
59. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9.5.2010, čj. 1 As 36/2010-44.
60. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16.6.2011, čj. 7 As 23/2011-82.
61. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3.11.2011, čj. 4 Ads 139/2011-400.
62. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14.12.2011, čj. 3 Ao 7/2011-48.
63. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18.9.2012, čj. 1 As 86/2010-76.
64. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.11.2011, sp. zn. 5 Tz 229/2000.
65. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 16.9.2011, čj. 44 A 52/2010-33.

Specialioji literatūra

66. Adamiak, Barbara, Borkowski, Janusz. Postępowanie administracyjne i sądowoadministracyjne, (Warszawa: Wolters Kluwer, 2014).
67. Bakaveckas, Audrius. Administracinė teisė: teorija ir praktika, (Vilnius: Mes, 2012).
68. Ceccarini, Cristina. El órgano instructor del procedimiento administrativo en España y el responsable del procedimiento administrativo en Italia: un estudio comparado, (Tesis doctoral. Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Derecho. Departamento de Derecho Administrativo, 2017).
69. Danėlienė, Ingrida, Saudargaitė, Ieva. (2016). Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtinta teisė į gerą administravimą. Teisė, (2016, Nr. 99).
70. Deviatnikovaitė, Ieva. Administracinė teisė. Bendroji dalis, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021).
71. Deviatnikovaitė, Ieva. Užsienio šalių ir Europos Sąjungos administracinė teisė, (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2017).
72. Deviatnikovaitė, Ieva. Vyriausybės darbo reglamentas tarpukario Lietuvoje: ar toks teisės aktas galiojo? Jurisprudencija, (2020, Nr. 27 (1)).
73. Dragos, Dacian, C. (2016) Administrative Procedure. In: Farazmand A. (eds) Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance. Springer, Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-31816-5_1020-1>.
74. Gedmintaitė, A. Teisėtų lūkesčių apsaugos principas viešojoje teisėje: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2016.
75. Hendrych, Dušan., et. al. Správní právo. Obecná část, (Praha: C. H. Beck, 2016).
76. Horzinková, Eva, Novotný, Vladimír. Správní právo procesní, (Praha: Linde, 2006).
77. Janowicz, Zbigniew. Rozwój ogólnego postępowania administracyjnego. Ruch Prawni-czy, Ekonomiczny i Socjologiczny, (1970, Nr. 3).

78. Jočienė, Danutė. Administracinės procedūros Lietuvoje: tam tikri aspektai Europos žmogaus teisių konvencijos požiūriu, (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis, 19, 426–439, 2010).
79. Kadečka, Stanislav, Havlan, Petr, Průcha, Petr, et. al. Správní řád, (Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006).
80. Kmieciak, Zbigniew (redaktor). Postępowanie administracyjne w Europie, (Krakow: Zakamycze, 2005).
81. Lapinskas, Kęstutis, Petkevičius, Pranas. Tarybinė administracinė teisė, (Vilnius: Mintis, 1980).
82. Lončar, Zoran. Pledoaje za novi zakon o opštem upravnom postupku. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, (2009, Nr. 3).
83. Markevičiūtė, Milda. Administracinį baudimą vykdančių subjektų sistema. Teisė, (2015, Nr. 95).
84. Paužaitė–Kulvinskienė, J. Teisės į gerą administravimą (atsakingo valdymo principo) sampratos doktrininiai aspektai bei įgyvendinimo pavyzdžiai aplinkos apsaugos teisėje. Teisė, (2009, Nr. 72).
85. Paužaitė–Kulvinskienė, Jurgita. Administracinė justicija. Teorija ir praktika, (Vilnius: Justitia, 2005).
86. Potěšil, Lukáš, Králová, Alžběta, Venclíček, Jiří. Správní právo procesní, (Brno: Masarykova univerzita, 2015).
87. Potěšil, Lukáš, Rozsnyai, Krisztina, Olszanowski, Jan, Horvat, Matej. Simplification of Administrative Procedure on the Example of the Czech Republic, Poland, Slovakia, and Hungary. Administrative Sciences (2021 Nr. 11).
88. Průcha, Petr. Správní řád s poznámkami a judikaturou, (Praha: Nakladatelství Leges, 2015).
89. Romeris, Mykolas. Konstitucinės teisės paskaitos, (Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1937).
90. Ronowicz, Jacek. Zasady postępowania administracyjnego w Polsce międzywojennej i w latach 1944-1960, (PWSZ IPiA studia Lubuskie. Tom V, 2009).
91. Sládeček, *Vladimír*. Obecné správní právo. Obecná část (Praha: Wolters Kluwer, 2019).
92. Staša, Josef, Tomašek, Michal. Codification of administrative procedure, The Lawyer Quartely, (2012, Nr. 2).
93. Stelkens, Ulirch, Andrijauskaitė, Agnė. Europos Tarybos kuriama pridėtinė vertė administracinei teisei: bendrųjų Europinių gero administravimo nuostatų vystymas ir jų reikšmė Europos Tarybos valstybių narių nacionalinei teisei. Teisė, (2017, Nr. 104).
94. Šedbaras, Stasys. Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje, (Vilnius: Justitia, 2006).
95. Ziller, J. Is a Law of Administrative Procedure for the Union Institutions Necessary? Introductory Remarks and Prospects. Briefing note. <[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL-JURI_NT\(2011\)432771](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL-JURI_NT(2011)432771)>.
96. Žilinskas, Dainius. Administracinis procesas: kai kurie administracinio proceso mokslinio tyrimo metodologiniai aspektai. Jurisprudencija, (2000, 17 (9)).

Kiti šaltiniai

97. ReNEUAL Model Rules on EU Administrative Procedure. <<http://www.reneual.eu/projects-and-publications/reneual-1-0>>.
98. Závěr č. 17 Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 7. 11. 2005.
99. Závěr č. 35 Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 12. 6. 2006.
100. Závěr č. 124 Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu ze dne 22. 3. 2013.

SUMMARY

ADMINISTRATIVE PROCEDURE: EXPERIENCE OF CZECHIA AND LITHUANIA

The article analyses the concepts of administrative procedures, public administration process, discusses the history of legal regulation of administrative procedures in Czechia, reviews the main institutes regulated by the modern Code of Administrative Procedures of the Czech Republic, analyses provisions of the Code based on case-law of the Supreme Administrative Court of the Czech Republic and administrative doctrine, compares Czech and Lithuanian legal regulation of administrative procedures.

Comparing Law on Public Administration of the Republic of Lithuania with the Code of Administrative Procedures of the Czech Republic, it is obvious that the Lithuanian version does not disclose either the stages of the public administration process or the relevant institutes of administrative law, such as administrative contracts, protection against failure of the public administration, does not detail the possibility of reviewing the decision, it barely mentions the resumption of the procedure without detailing its course, does not establish such an institute as the possibility of public administration to satisfy the applicant's claims after applying to an administrative court.

KEY WORDS

Administrative procedure, public administration, stages.